

Warszawa, 10 czerwca 2008 r.

Stanowisko strony rządowej
w odpowiedzi na pytania zadane w czasie spotkania przedstawicieli
oświatowych związków zawodowych z przedstawicielami rządu w
Ministerstwie Edukacji Narodowej w dniu 5 czerwca br.

1. Nie przewiduje się przedłużenia okresu funkcjonowania przepisów art. 88 Karty Nauczyciela

Zgodnie z art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela, nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli:

- spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w art. 88 ust. 1, w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, z późn. zm.), z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, oraz
- nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Należy podkreślić, że przepis ten ma charakter przejściowy. Pierwotnie miał funkcjonować przez osiem lat, licząc od dnia wejścia w życie reformy emerytalno-rentowej. W kolejnych latach jego funkcjonowanie było dwa razy przedłużane o rok. Brak zmiany jego

charakteru przejściowego wskazuje, że kolejne Rządy oraz Parlamenti uznawały za właściwy ten charakter.

Przepis art. 88 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela, zgodnie z którym warunki do przejścia na wcześniejszą emeryturę bez względu na wiek nauczycieli muszą być spełnione ostatecznie do końca 2008 r., jest w pełni skorelowany z ogólnymi warunkami wcześniejszego przechodzenia na emeryturę pracowników, określonych w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W systemie powszechnym, jak wiadomo, generalnie wcześniejsza emerytura będzie przyznawana pracownikom, którzy warunki do jej uzyskania spełnią do dnia 31 grudnia 2008 r. W tej sytuacji - wobec aktualnej sytuacji demograficznej kraju i stanu finansów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - dalsze przedłużanie funkcjonowania przepisów art. 88 Karty Nauczyciela nie byłoby uzasadnione.

Po 31 grudnia 2008 r. wcześniejsze zakończenie aktywności zawodowej przez nauczyciela będzie możliwe tylko na zasadach określonych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Artykuł ten zapewnia osobom urodzonym po 31 grudnia 1948 r., zatrudnionym w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, a więc również nauczycielom, możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę, jeżeli w dniu 1 stycznia 1999 r., osoby te spełniały wymagane warunki stażowe.

2. Projektowana ustawa o emeryturach pomostowych nie obejmuje nauczycieli.

Jednym z założeń obowiązującego w naszym kraju systemu ubezpieczeń społecznych jest stopniowe wygaszanie przywileju wcześniejszego przejścia na emeryturę. W związku z tym, zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 z późn. zm.) możliwość wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej z tytułu pracy w warunkach szczególnych dotyczy wyłącznie pracowników, którzy warunki do uzyskania wcześniejszej emerytury spełnią do 31 grudnia 2008 r. Zasada ta dotyczy również nauczycieli.

Dodatkowo nauczyciele mogą przejść na wcześniejszą emeryturę bez względu na wiek na zasadach określonych w art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.).

Generalnie osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r., które nie skorzystają z przepisów przejściowych zawartych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, a w przypadku

nauczycieli - także w Karcie Nauczyciela, będą mogły przejść na emeryturę w wieku 60 lat - kobiety, albo 65 lat - mężczyźni.

Ograniczenie możliwości wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, dotyczące także nauczycieli, jest uzasadnione zarówno ze względów demograficznych jak i ekonomicznych. Od siedmiu lat w Polsce występuje ubytek rzeczywisty ludności. Wskutek niskiego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji zagranicznych liczba ludności Polski zmniejsza się. Zjawisku temu towarzyszy niekorzystna zmiana struktury demograficznej naszego społeczeństwa.

W obecnej sytuacji demograficznej konieczne jest zwiększanie aktywizacji zawodowej osób starszych. Dlatego też resort pracy i polityki społecznej przygotował i przedstawił do publicznej dyskusji program *„Solidarność pokoleń - działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób po 50-tym roku życia”*.

Program „Solidarność pokoleń” jest pakietem działań rządowych zmierzających do poprawy stopnia zatrudnienia osób powyżej 50 roku życia w Polsce. Poprawa ta jest niezbędna dla utrzymania wysokiego potencjału wzrostu gospodarczego w Polsce w perspektywie kolejnych kilkunastu lat.

Wczesna dezaktywizacja zawodowa powoduje wzrost obciążeń z tytułu zabezpieczenia społecznego. Jest to dodatkowy koszt, który ponoszą wszystkie osoby pracujące, w postaci wyższych podatków. Jeżeli przy wzrastającym w najbliższych latach odsetku osób w wieku poprodukcyjnym, wiek emerytalny pozostanie na dotychczasowym poziomie, to budżet może nie udźwignąć rosnącego kosztu emerytur. Jest to problem nie tylko Polski, ale również wielu innych krajów UE. O ile jednak w innych krajach w celu jego rozwiązania stopniowo podnoszony jest wiek emerytalny, o tyle w Polsce takiego działania brak.

Biorąc powyższe pod uwagę wyraźnie widać, że istnieje pilna potrzeba stworzenia systemu zachęt, który doprowadziłby do dłuższego pozostawania w zatrudnieniu. System taki oczywiście powinien również objąć nauczycieli.

Centralny Instytut Ochrony Pracy przeprowadził badania poświęcone problemowi psychologicznego wsparcia dla pracowników dotkniętych negatywnymi skutkami stresu w pracy. W ramach tych badań analizą objęto także grupę nauczycieli. Z przeprowadzonych badań CIOP wynika, że obciążenie psychofizyczne w zawodzie nauczyciela jest uwarunkowane następującymi cechami jego pracy:

- wysokie wymagania pracy (intelektualne, etyczne i moralne, emocjonalne),
- brak równowagi pomiędzy wkładem pracy a nagrodą w postaci gratyfikacji finansowej, czy pozafinansowej,
- znacząca niejasność roli zawodowej ze względu na nieustannie zmieniające się treści programowe,
- ograniczona kontrola w pracy w zakresie długofalowego planowania pracy, wyboru metod realizacji zadań oraz tempa pracy,
- niedofinansowanie szkół; brak potrzebnego sprzętu i pomocy społecznej,
- niedostateczne wsparcie społeczne ze strony zwierzchników oraz rodziców i wychowawców,
- niedostateczne wspieranie rozwoju zawodowego oraz osobistego.

Skutkiem znacznego obciążenia psychofizycznego jest między innymi zjawisko **wypalenia zawodowego** wśród nauczycieli z jego osiowymi objawami w postaci wyczerpania emocjonalnego, poczucia braku lub obniżonej skuteczności zawodowej oraz depersonalizacji (przedmiotowy stosunek do uczniów).

Tym niemniej z badań przeprowadzonych przez Centralny Instytut Pracy wynika, że brak jest merytorycznych podstaw do kwalifikowania zawodu nauczyciela jako uprawniającego do wcześniejszej emerytury.

Również w swym sprawozdaniu z marca 2006 r. Zespół Ekspertów Medycyny Pracy do Spraw Zweryfikowania Wykazu Rodzajów Prac w Szczególnych Warunkach i Wykazu Prac o Szczególnym Charakterze stwierdził, że w odniesieniu do nauczycieli „*trudno znaleźć obiektywny i wiarygodny wskaźnik obniżenia zdolności do wykonywania pracy*”. W tym wypadku - zdaniem ekspertów - najważniejsze jest osobiste odczucie niemożności sprostania wysokim wymaganiom związanym z wykonywaną pracą.

Kwalifikacje osób przygotowanych do tego zawodu powinny jak najdłużej służyć edukacji, jeżeli nie bezpośrednio w nauczaniu, to w pracy wychowawczej adresowanej do dzieci i młodzieży wymagającej wsparcia zarówno w zajęciach lekcyjnych jak i pozalekcyjnych.

Nauczyciele nie muszą do 60 czy 65 roku życia uczyć w szkole. Zdaniem rządu potencjał i wiedza doświadczonych nauczycieli powinny być także wykorzystane do kształcenia dorosłych. Takie rozwiązania zostały zawarte w w/w programie „*Solidarność pokoleń*”.

Mając na uwadze powyższe względy nauczyciele nie zostali objęci projektowanymi rozwiązaniami ustawy o emeryturach pomostowych.

W załączeniu warunki przechodzenia na emeryturę nauczycieli w innych krajach europejskich.

lzał.

PODSEKRETARZ STANU

Agnieszka Chłoń-Domińczak
Agnieszka Chłoń-Domińczak

Minister Pracy i Polityki Społecznej

Agnieszka Chłoń Domińczak

Podsekretarz Stanu

Krystyna Szumilas

Minister Edukacji Narodowej

Krystyna Szumilas

Sekretarz Stanu

Elżbieta Suchocka-Roguska

Minister Finansów

Elżbieta Suchocka-Roguska

Sekretarz Stanu

Michał Boni

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Michał Boni

Sekretarz Stanu

Lp.	Kraj	Wiek	Staż
1.	Portugalia	52 lata 55 lat mogą pracować do 70 roku życia	32 lata stażu pracy 30 lat stażu pracy
2.	Włochy	53 lata mogą pod pewnymi warunkami pracować do 70 roku życia	
3.	Grecja	55 lat mogą pracować do 67 roku życia	pod warunkiem nie przepracowania 35 lat
4.	Irlandia	55 lat	nauczyciele szkół podstawowych i średnich mogą przejść na wcześniejszą emeryturę jeżeli przepracowali 33 lata i 4 lata stażu lub 34 lata i 3 lata stażu
5.	Holandia	po między 55 a 60 rokiem życia	
6.	Belgia	60 lat	
7.	Dania	60 lat mogą pracować do 70 roku życia	
8.	Hiszpania	60 lat mogą pracować do 70 roku życia	
9.	Francja	55 lat mogą pracować do 60 roku życia	
10.	Luksemburg	60 lat	
11.	Austria	60 lat	
12.	Finlandia	60 lat	
13.	Wielka Brytania	60 lat mogą pod pewnymi warunkami pracować do 70 roku życia	
14.	Niemcy	65 lat	
15.	Szwecja	po ukończeniu 65 roku życia	
16.	Czechy	Do 2007 r.: Kobieta 58,5 lat Mężczyzna 60,5 lat Od 2007 r.: Kobieta 61 lat Mężczyzna 62 lata	25 lat stażu pracy 25 lat stażu pracy
17.	Estonia	W trakcie reformy od 2016 r. - 63 lata	
18.	Łotwa	60 lat	
19.	Litwa	Od 2009 r.: Kobieta 60 lat Mężczyzna 62,5 lat (granica wzrasta o kilka miesięcy od 1995 r.)	
20.	Węgry	Mogą pracować do 62 roku życia	Kobieta min. 34 lata stażu pracy Mężczyzna min. 37 lat stażu pracy
21.	Słowenia	Kobieta 53 lata Mężczyzna 58 lat	35 letni staż pracy 40 letni staż pracy
22.	Słowacja	Mężczyzna 60 lat Kobieta 57 lat, mające troje lub więcej dzieci 54 lata, od których odlicza się jeden rok na każde dziecko	25 letni staż pracy
23.	Cypr		33 lata i 4 miesiące stażu pracy
24.			Kobieta: 26 lat stażu pracy